

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

องค์กรในปัจจุบันนี้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์จากเศรษฐกิจที่เน้นอุตสาหกรรมเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดต่อการดำเนินงานขององค์กร ส่งผลให้ปัจจัยที่เคยส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเปลี่ยนไปเป็นการสร้างองค์ความรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2546, หน้า 13) ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ส่วนใหญ่จะมีผลมาจากกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนา และการจัดการความรู้ครบวงจรที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทางการศึกษา จะเป็นปัจจัยเสริมสร้างและเอื้ออำนวยให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมฐานความรู้ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547, หน้า 23) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 11 ที่กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการอย่างถูกต้องรวดเร็ว และเหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน (ชัช บุญญา, 2552, มกราคม 12) จากพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว บ่งบอกถึงความสำคัญในการจัดการความรู้ที่ทุกองค์กร รวมทั้งโรงเรียนจะต้องยกระดับคุณภาพงาน ตลอดจนคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพการจัดการศึกษาโดยใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge base)

หน่วยงานทางการศึกษา ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการจัดการความรู้ โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ที่หลักคือการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคนมีความรู้พื้นฐานตามมาตรฐานช่วงชั้นแล้ว ยังต้องสอนให้นักเรียนมีความรู้ที่สามารถประกอบอาชีพและแข่งขันในโลกยุคปัจจุบัน สร้างคนคุณภาพให้สังคมและประเทศชาติ โดยครูจะต้องพัฒนาดตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ เสียสละเพื่อส่วนรวม (รุ่ง แก้วแดง, 2544, หน้า 134) การจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มีมองคนในองค์กรเป็นสินทรัพย์อันมีค่า เพราะการเป็นคนคุณภาพในการทำงาน เป็นบุคลากรที่มีความรู้ที่สามารถทำงานได้อย่างรอบด้าน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ ทำงานอย่างมีเป้าหมาย เป็นคนที่มีสมรรถนะสูง (high competency) สามารถที่จะผลักดันให้องค์กรอยู่ได้ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก (อนันต์ เพียรพานิชย์, 2551, กันยายน 1)

แม้ว่าในปัจจุบันครูได้พยายามนำวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ แต่ปัญหาการจัดการเรียนการสอนก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดแนวทางการปฏิบัติ เนื่องจากแนวคิดในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นผู้สอนที่ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้คิดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้อำนวยการความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ประกอบกับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและการเรียนรู้มากขึ้น จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการแสวงหาความรู้ในยุคปัจจุบันได้ (ทิตนา แคมมณี, 2542, หน้า 124) นอกจากนี้สถานศึกษาในประเทศไทยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับครูอีกหลายประการ เช่น การลาออกหรือเกษียณอายุราชการของครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนมาก ถึงแม้ว่าจะมีครูบรรจุใหม่เข้ามาทดแทนแต่ปริมาณความรู้ในลักษณะของประสบการณ์จะได้ไม่เท่ากับที่สูญเสียไป เพราะความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (tacit knowledge) ถือว่าเป็นความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งจะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ในตัวบุคคล และสามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก (นฤมล พงษ์ศิริ และพัชรา หาญเจริญกิจ, 2543, หน้า 62) ซึ่งการจัดการความรู้เป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้แก้ปัญหาการสูญเสียครูที่มีความสามารถหรือประสบการณ์ไป ในขณะที่เดียวกันการจัดการความรู้ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ สร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งความรู้ของครูเหล่านี้จะเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก (นันทา วิทยุศักดิ์, 2545, หน้า 34)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ(ก.พ.ร.) ได้กำหนดให้การจัดการความรู้เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา แต่หน่วยงานราชการทั้งหลายก็ยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักวิชาการที่จะดำเนินการตามขั้นตอนให้เป็นระบบ ทำให้ส่วนราชการทั้งหลายให้ความสำคัญกับรูปแบบของการจัดการความรู้โดยการฝึกอบรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวต้องใช้งบประมาณสูง จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติทุกส่วนราชการ ทำให้การดำเนินการจัดการความรู้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์และงานขาดคุณภาพไปด้วย(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ, 2551, มิถุนายน 12) โรงเรียนจึงควรดำเนินการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสอดคล้องระหว่างความรู้กับยุทธศาสตร์ของโรงเรียน โดยอาจจะเลือกกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้จากยุทธศาสตร์โดยยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษามาพัฒนา และกำหนดเป็นเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและคุณภาพผู้เรียนในที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2548, หน้า 186)

จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีอัตราการลาออกก่อนกำหนดและการเกษียณอายุในปีงบประมาณ 2551 เป็นจำนวนมากถึง 320 คน จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเหล่านี้ในภาพรวม (กัลยา สุทธิสุข, 2552, มีนาคม 25 ; ชัยรัช ปลิวมา, 2551, พฤศจิกายน 20 ; จิรวัดน์ นาคพนม, 2551, ธันวาคม 12)

ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดโครงการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขึ้น โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การดำเนินการ และติดตามผลการดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งผลการจัดการความรู้ในโรงเรียนต้นแบบนั้นบรรลุผลสำเร็จไปได้ด้วยดี ครูผู้สอนรวบรวมเรื่องเล่าไว้พลั่งส่งมาเผยแพร่บนเว็บไซต์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, 2551ก, หน้า 8) แต่มีปัญหาและอุปสรรคบางประการ อาทิเช่น บุคลากรบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือเพราะเชื่อว่าการจัดการความรู้เป็นการเพิ่มภาระงาน และไม่มีการกำกับติดตามที่เข้มข้นเพียงพอ ปัญหาการไม่แบ่งปันความรู้ เช่น การส่งข้าราชการไปสัมมนาหรือฝึกอบรมแต่หลังจากที่กลับมาแล้วก็เก็บความรู้ไว้คนเดียว ทำให้การลงทุนส่งข้าราชการไปอบรมเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า ปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีการจัดเก็บไว้หลายแห่งและหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นกระดาษหรือเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อต้องการข้อมูลเพื่อการตัดสินใจแบบเร่งด่วนจะทำได้ไม่ได้เพราะต้องใช้เวลาค้นหาและรวบรวมข้อมูลนาน ทำให้เสียผลประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างมาก เป็นต้น (จิตติยา นิมนต์เทิง, 2551, กันยายน 9)

จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมายที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อให้เข้าถึงและเกิดประโยชน์กับสถานศึกษามากที่สุด และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการจัดการความรู้ในสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาในยุคสังคมฐานความรู้ เป็นการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรไปพร้อมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่ศึกษาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ใน 3 ด้าน คือ คน กระบวนการ และเทคโนโลยี ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะได้นำไปพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา วิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ใน 3 ด้าน คือ คน กระบวนการ และเทคโนโลยี ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของสถานศึกษา และสามารถเผยแพร่ให้ผู้ปกครองและบุคคลภายนอกทราบต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท, 2551, พงศกัญญา 21 ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, 2551ค, ไม่ปรากฏเลขหน้า ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง, 2551, หน้า 2-3)

1.1.1 ผู้บริหาร	จำนวน	354	คน
1.1.2 ครู	จำนวน	3,735	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	4,089	คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane) (สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546, หน้า 445) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 กลุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนจากทุกกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นเจาะจงกลุ่มตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 ผู้บริหาร	จำนวน	150	คน
1.2.2 ครู	จำนวน	214	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	364	คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้บริหาร และครู จำแนกเป็น

2.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 ตำแหน่ง

- 1) ครู
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.3 ประสบการณ์ในตำแหน่ง

- 1) ต่ำกว่า 5 ปี
- 2) 5 - 10 ปี
- 3) มากกว่า 10 ปี

2.1.4 คุณวุฒิทางการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.5 วิทยฐานะ

- 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (คศ.1)
- 2) ชำนาญการ (คศ.2)
- 3) ชำนาญการพิเศษ (คศ.3)

2.1.6 ขนาดโรงเรียน

- 1) ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน)
- 2) ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 120 - 500 คน)
- 3) ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 500 คนขึ้นไป)

2.1.7 ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้

- 1) ผ่าน
- 2) ไม่ผ่าน

2.1.8 ร่วมกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภายในสถานศึกษา

- 1) เคย
- 2) ไม่เคย

2.1.9 ร่วมกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภายนอกสถานศึกษา

- 1) เคย
- 2) ไม่เคย

2.1.10 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด

- 1) ชัยนาท
- 2) สิงห์บุรี
- 3) อ่างทอง

2.2 ตัวแปรตาม

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง 3 ด้าน ได้แก่ 1) คน 2) กระบวนการ และ 3) เทคโนโลยี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ตัดสินใจเพื่อดำเนินการให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจ โดยยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร

ความรู้ หมายถึง การผสมผสานระหว่างประสบการณ์ การศึกษา ค้นคว้า ความสามารถ ทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่สามารถสื่อสารและแบ่งปันกันได้ ช่วยให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการความรู้ในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการรวบรวม จัดเก็บ สรรหา จัดการความรู้ที่อยู่ภายในบุคคล เอกสาร หรือทุกแห่งภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยอาจนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ และเกิดการพัฒนาตนเองไปพร้อมกับการพัฒนาสถานศึกษาได้ ดังนั้นการจัดการความรู้จึงประกอบด้วย คน กระบวนการ และเทคโนโลยี

การจัดการด้านคน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การวางแผน ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขด้านคน

การวางแผนด้านคน หมายถึง กระบวนการพยากรณ์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เพื่อให้มั่นใจว่าจำนวนบุคลากรที่มีคุณสมบัติและทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการความรู้มีเพียงพอเมื่อถึงเวลาที่องค์กรต้องการ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ 2) คาดการณ์ปริมาณความต้องการพนักงานในปัจจุบันสำหรับการจัดการความรู้ 3) คาดการณ์ปริมาณความต้องการพนักงานในอนาคตสำหรับการจัดการความรู้ 4) กำหนดเป้าหมายของแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ และ 5) พัฒนาบุคลากรตามแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้

การดำเนินการด้านคน หมายถึง การดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางให้กิจกรรมด้านทรัพยากรมนุษย์ได้ดำเนินการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การสรรหาบุคคลหรือจัดหาบุคคล 2) การคัดเลือกบุคคล 3) การฝึกอบรมและการพัฒนา 4) การกำหนด

ค่าตอบแทนรวมถึงการจ่ายค่าจ้าง เงินเดือน และผลประโยชน์ต่าง ๆ 5) การประเมินผล และ 6) การย้ายพนักงานและการแทนที่

การติดตามและประเมินผลด้านคน หมายถึง กระบวนการของการวัดคุณค่าหรือตัดสินบุคคลในการปฏิบัติกิจกรรมจัดการความรู้ภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดว่าเหมาะสมกับมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ ประกอบด้วย 1) เตรียมการประเมินผล และทรัพยากรต่าง ๆ ให้พร้อม 2) เตรียมเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และเกณฑ์ที่จะใช้ในประเมิน 3) ลงมือประเมินผลการจัดการความรู้ของบุคลากร และ 4) สรุปผลและรายงานการประเมินผล

การปรับปรุงแก้ไขด้านคน หมายถึง การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและตัดสินว่าบุคลากรต้องเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไขเมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมจัดการความรู้แตกต่างจากเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากร ประกอบด้วย 1) ให้พนักงานตระหนักและเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาตนเอง 2) ให้พนักงานมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาตนเอง 3) วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของตนเอง และทำความรู้จักเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ปรับปรุง 4) พัฒนาดตนเองอย่างเป็นระบบและระเบียบภายใต้บรรยากาศที่เหมาะสม และ 5) จัดทำเป็นมาตรฐานให้การปรับปรุงตนเองเพื่อการจัดการความรู้ดียิ่งขึ้น

การจัดการด้านกระบวนการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินการภายในองค์กร เพื่อให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การวางแผน ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขด้านกระบวนการจัดการความรู้

การวางแผนด้านกระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง แผนงานที่แสดงถึงรายละเอียดการดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่กำหนด ประกอบด้วย 1) กำหนดวิสัยทัศน์หรือจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน 2) กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ต้องการและประชุมทีมงานทุกคนที่เกี่ยวข้อง 3) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กร 4) ประเมินศักยภาพขององค์กร 5) กำหนดแนวทางการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรและจัดทำแผน 6) เตรียมวัดผลการดำเนินการ และ 7) ยกย่องชมเชยหรือให้รางวัล

การดำเนินการด้านกระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง แนวทางและขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการความรู้ขององค์กรในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แบ่งเป็น 8 ขั้นตอน คือ 1) ค้นหาความรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด 2) สร้างความรู้ 3) ประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ให้เป็นระบบ 4) การเข้าถึงความรู้ 5) เผยแพร่ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 7) การนำความรู้ที่ได้มาเก็บเป็นคลังความรู้ 8) การเรียนรู้ของบุคลากร และ 9) การวัดผล ติดตามและตรวจสอบการจัดการความรู้

การติดตามและประเมินผลด้านกระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การตรวจสอบกิจกรรมและผลการดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กร โดยการเปรียบเทียบผล การปฏิบัติงานจริงกับผลที่องค์กรตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งต้องตรวจสอบผลการดำเนินงานทุกระยะเพื่อหา แนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ประกอบด้วย 1) การวางแผนการติดตามและประเมินผล 2) กำหนดวิธีประเมินกระบวนการ 3) ดำเนินการตรวจสอบ 4) การติดตามผลการตรวจสอบ และ 5) ประชุมคณะทำงาน

การปรับปรุงแก้ไขด้านกระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การใช้หลักและ ประสพการณ์ในการดำเนินการจัดการความรู้เพื่อแสวงหาวิธีดำเนินการที่ดีกว่าและง่ายกว่าขึ้น ให้เกิดความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว และประหยัด เพื่อให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดในการ ดำเนินการ ประกอบด้วย 1) แสดงกิจกรรมของการจัดการความรู้ต่างๆ 2) เลือกกิจกรรมหรือ งานที่จะทำการปรับปรุง 3) วิเคราะห์รายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในการ จัดการความรู้แล้วบันทึกแนวทางการปรับปรุง 4) การเลือกวิธีการหรือกิจกรรมที่ดีกว่าแล้ว ทดสอบเลือกหาวิธีที่ดีที่สุด และ 5) การนำไปใช้จริงและติดตามผล

การจัดการด้านเทคโนโลยี หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินการเกี่ยวกับ เทคโนโลยีภายในองค์กร เพื่อให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การวางแผน ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขด้าน เทคโนโลยี

การวางแผนเทคโนโลยี หมายถึง กระบวนการในการสำรวจความต้องการเทคโนโลยี การคาดการณ์ถึงผลของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้การนำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในกิจกรรมการจัดการความรู้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กร วางเอาไว้ ประกอบด้วย 1) กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการเทคโนโลยี 2) การ วางแผนจากเป้าหมายการจัดการความรู้ 3) ค้นหาประเด็นที่นอกเหนือไปจากเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4) กำหนดกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยี 5) กำหนดนโยบายเป็นแผนปฏิบัติ 6) กำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีการจัดการความรู้ และ 7) มอบหมายให้บุคลากรดำเนินการด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การดำเนินการด้านเทคโนโลยี หมายถึง การนำแผนเทคโนโลยีที่ได้วางไว้แล้วไป ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่ได้วางไว้ ประกอบด้วย 1) รวบรวมข้อมูลที่จะนำเข้าสู่ระบบให้เป็นปัจจุบัน 2) รับข้อมูล 3) การเลือกใช้ ซอร์ฟแวร์ที่เหมาะสม 4) เลือกใช้ฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสม 5) ฝึกอบรมวิธีการใช้ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ 6) กำหนดระบบให้เฉพาะสำหรับใช้งาน 7) รวบรวมข้อมูลแล้วจัดลำดับความสำคัญ ของข้อมูลที่ใช้ในการจัดการความรู้ 8) เก็บข้อมูลเข้าสู่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 9) ทดสอบ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 10) เริ่มใช้ระบบ ดำเนินการนำข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และ

แสดงผลข้อมูลเพื่อนำมาใช้งานในระบบ 11) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้

การติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยี หมายถึง การวิเคราะห์หาจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกิจกรรมการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) พิจารณาวัตถุประสงค์ในการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) พิจารณาข้อมูลที่ต้องใช้ตามวัตถุประสงค์และผลกระทบด้านต่างๆ ของเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) การวิเคราะห์แปลความหมายของข้อมูลและการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

การปรับปรุงแก้ไขด้านเทคโนโลยี หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ขึ้นมาทั้งหมดโดยอาศัยแนวทางจากการค้นพบปัญหาและโอกาสในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ประกอบด้วย 1) สำรวจเบื้องต้น 2) การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ 3) ทำรายงานปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อผู้บริหาร 4) การออกแบบการปรับปรุงแก้ไขระบบ 5) การจัดหาอุปกรณ์ของระบบ 6) สร้างหรือพัฒนาโปรแกรม 7) ฝึกฝนให้ผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีสามารถปฏิบัติงานโดยใช้ระบบใหม่ได้ 8) บำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ของระบบเทคโนโลยีใหม่ 9) ควบคุมและดูแลการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ของระบบเทคโนโลยีใหม่ และ 10) กำหนดเกณฑ์การประ

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ หรือการลงความเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ประกอบด้วยเหตุผลของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินการตอบสนองความต้องการ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นเครือข่ายในการพิจารณาและประเมิน ก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็น

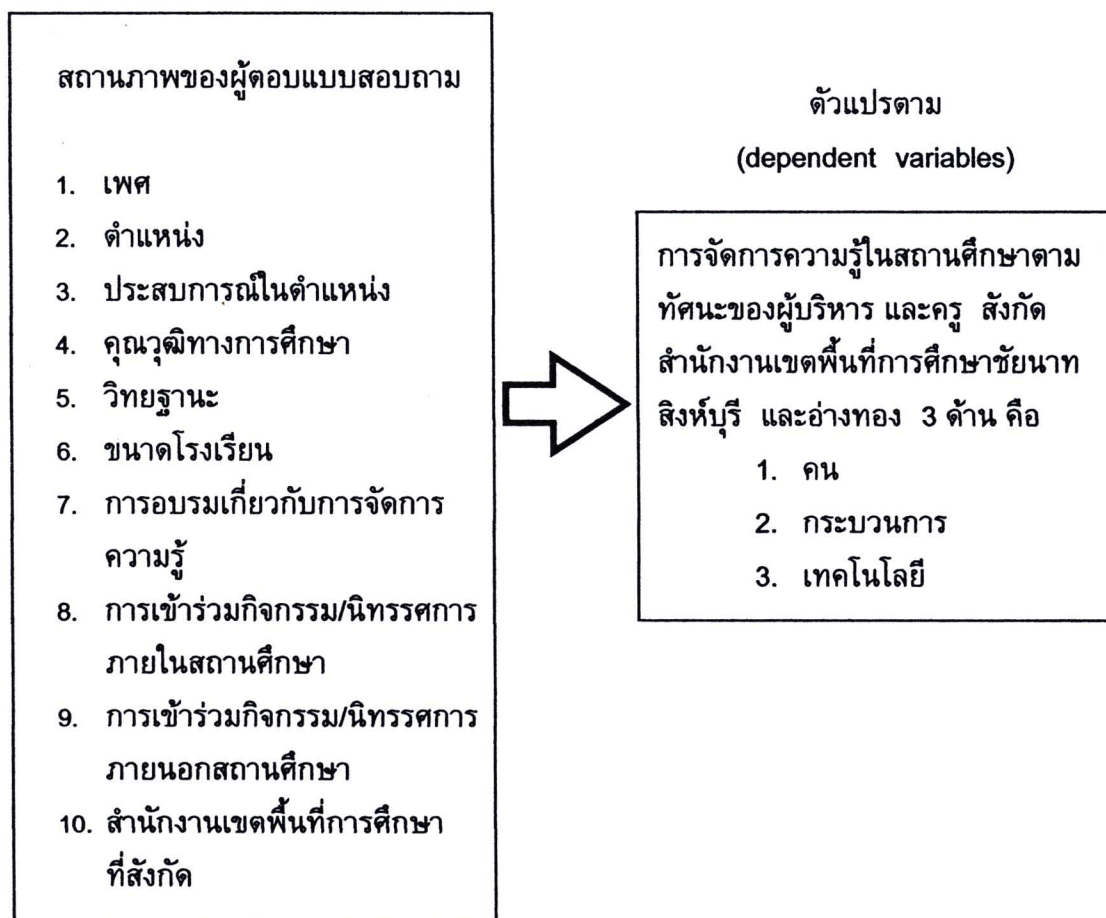
ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน ในจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง

ครู หมายถึง ข้าราชการครูในจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ของน้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, หน้า 17-21) เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย คน กระบวนการ และเทคโนโลยี ซึ่งนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ 1

ตัวแปรอิสระ
(independent variables)



ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทองมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา วิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด